

Asia: VN/23793/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuttavaa ansiopäivärahan määrän alentamista koskevasta ehdotuksesta?

Ylitornion kunnan mielestä ansiosidonnaisen päivärahan ensimmäinen alentaminen tulee liian varhaisessa vaiheessa, ensimmäinen leikkaus voisi tulla esim. 150 maksupäivän kohdalla. Ansiopäivärahan määrän alentaminen vaikuttaa suhteessa eniten pienimmän ansiopäivärahan saajiin. Kumulatiiviset (asumistuki, + muut leikkaukset etuuksiin) vaikutukset yksittäisen henkilön tulotasoon voivat olla kohtuuttomia. Tämä lisää toimeentulotuen hakemisen tarvetta ja perheiden huonovointisuuden kasvua köyhyyden lisääntyessä. Köyhyys näkyy erityisesti lapsiperheissä ja se lisää lasten syrjäytymistä. Huono-osaisuuden kasvu lisää sosiaali- ja terveystalveluiden tarvetta ja näin se kuormittaa myös hyvinvointialuetta.

Ehdotuksessa alueellisia eroja ei ole huomioitu riittävästi. Pienissä kunnissa ei ole välttämättä työtä saatavilla, voi aiheuttaa muuttotappiota pieniin kuntiin ja alueille, joilla työpaikkoja ei ympärivuotisesti ole paljon täytettävissä. Lapissa työllistyminen on vahvasti sesonkipainotteista. Lähtökohtaisesti työttömiksi jäävät henkilöt ovat halukkaita työllistymään, ensisijaisesti osaamistaan ja koulutustaan vastaavaan työhön.

Kausiluonteisissa työsuhteissa esim. matkailualalla työskentelevät henkilöt eivät sitoudu jäämään paikkakunnalle, vaikka työttömyysjakso olisi muutaman kuukauden. Usein ko. työsuhteiden palkkataso on matala ja jos työttömyysjakson aikana tulotasoon tulee merkittävä lasku, jonka vuoksi voi joutua hakemaan esim. toimeentulotukea. Työttömyysjaksojen aikana ei alueelta ei yleensä löydy muita työllistymisen mahdollisuuksia.

Mikäli henkilö ei työllisty, tulisi ansiosidonnaisen päivärahan tason säilyttämiseen olla mahdollisuus säilyttää vahvistamalla omaa osaamista esim. kouluttautumisella.

Lausuttavaa palkkatuetta työtä ja työssäoloehto koskevasta ehdotuksesta?

Ylitornion kunnan mielestä työssäoloehdon kertyminen palkkatuen työn aikana tulisi säilyä. Varsinkin pitkäaikaistyöttömillä ja ikääntyneillä on suuria haasteita työllistyä avoimille työmarkkinoille. Henkilö, joka työllistyy yritykseen palkkatuella, on eri arvoisessa asemassa suhteessa yrityksen muihin työntekijöihin. Jos palkkatukityö ei kerrytä työssäoloehto, tämä voi

vaikuttaa henkilön motivaatioon ottaa vastaan työtä ja täten työttömyyden pitkittyminen voi vaikuttaa henkilön osaamiseen avoimien työmarkkinoiden vaativuuteen nähden ja heikentää työllistymisedellytyksiä. Palkkatuetussa työssä on mahdollisuus ylläpitää ja vahvistaa osaamista ja parantaa työllistymisedellytyksiä.

Palkkatukityöllistäminen menettää merkityksensä, koska työn vastaanottamisesta tulisi olla hyötyä työnhakijalle ja toimia kannustimena. Palkkatukityössä ollaan työsuhteessa, mutta koetaanko se jatkossa vähempiarvoiseksi. Tämä ei paranna henkilön itsetuntoa, jos palkkatukityö koetaan toisarvoiseksi ja koetaan vain tukitöiksi, joka ei vastaa työmarkkinoiden vaativuustasoon. Riskinä on, että työnhakijoiden kiinnostus palkkatukityötä kohtaan laskee, koska sitä ei koeta kannustavaksi. Osalle työnhakijoista palkkatukityö on ollut realistisesti ainoa mahdollisuus katkaista pitkäaikaistyöttömyyttä ja ylläpitää työkykyä. Työelämän osallisuus eli työllistyminen voi olla merkittävä tekijä syrjäytymisen ehkäisyssä ja vähentää terveystalouden tarvetta. Osa työnhakijoista on sovitellun päivärahan piirissä palkkatukijakson aikanakin. Suojaosuuden pienentäminen ei tue palkkatukityön vastaanottamista.

Osa asiakkaista ei työllisty avoimille työmarkkinoille, jolloin palkkatukityö on ollut ainoa mahdollisuus säilyttää työkykyisyyttä ja osallisuutta.

Lausuttavaa työllistämismääräytteen ja siihen liittyvän sääntelyn kumoamisesta?

Ylitornion kunnan mielestä ikääntyneiden kohdalla tulisi säilyttää kannustimet työllistymiseen, koska iän myötä tulee työkyvyn rajoitteita ja edelleenkin työllistämisen on ikärasismia. Työnantaja hyvin usein räätälöi työtehtäviä velvoitetyöllistettävien kohdalla. Velvoitetyöllistämistä ei pitäisi kokonaan poistaa, mutta nostaa ikärajan ja lisätä vaihtoehtoa osa-aikaiseen työllistämiseen sekä arvioida terveydentilan vaikutusta työkykyyn ja työllistymiseen.

Lausuttavaa työttömyysturvaseuraamuksia koskevasta ehdotuksesta?

Ei lausuttavaa

Lausuttavaa ehdotuksesta, joka koskee luopumista eräistä työssäoloehdoista ja ansiopäivärahan määrä koskevista ikäsidosmuutoksista?

Ei lausuttavaa

Lausuttavaa vaikutuksista kotitalouksiin?

Ylitornion kunnan mielestä hallituksen esitys lisää köyhyyttä. Vanhempien työttömyyden ahdinko näkyy myös lapsissa, tulotason laskiessa joudutaan luopumaan esim. autosta, jolloin sivukyliltä ei voida lähteä töihin, lapset eivät pääse harrastuksiin koska julkista liikennettä ei ole. Tämä kaikki lisää kansalaisten eriarvoistumista eli kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen ei toteudu. Ihmiset muuttavat pikkupaikkakunnalta kasvukeskuksiin ja samalla maaseudun ikärakenne ja huoltosuhte huonontuvat entisestään. Kaikista heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevat jäävät paikkakunnalle ja voivat entistä huonommin. Tämä kuormittaa entisestään sote-palveluja.

Lausuttavaa esityksen taloudellisista vaikutuksista (ml. vaikutukset julkiseen talouteen, työllisyyteen ja kuntiin)?

Ylitornion kunnan mielestä taloudelliset vaikutukset pieneen kuntaan ovat negatiiviset. Mikäli ihmiset eivät työllisty, tästä seuraa, että verotulot vähenevät. Muuttoliike autioittaa maaseutua ja osin pienempiä kuntia, jolloin alueen palvelutaso laskee esim. kouluja lakkautetaan. Heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden mahdollisuudet eivät parane. Vanhemmat eivät pysty tukemaan nuorten koulutusta taloudellisesti ja tämä lisää ylisukupolvista köyhyyttä ja huono-osaisuutta. Kuntien elinvoiman, kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen kannalta esitys lisää huono-osaisuuden ja köyhyyden lisääntymistä.

Te-uudistuksessa tarjotaan kunnille mahdollisuutta lähteä miettimään työllisyysenhoitoa uudella tavalla, mutta tässä esityksessä työllistymisen tuen kannustimia heikennetään. Lainsäädännön muutosten vaikutuksia pitäisi seurata pidemmällä aikavälillä esim. kesällä 2023 tulleen palkkatukiudistuksen vaikutukset, joista ei ole vielä tutkimustuloksia, kun jo tulee uusi muutoksia. Työllisyyden edistämiseen kuuluvat positiiviset kannustimet puuttuvat täysin.

Lausuttavaa vaikutuksista toimeenpanijoihin (ml. vaikutukset työttömyysetuuden maksajiin ja julkisen työvoimapalvelun järjestäjään)?

Ylitornion kunnan mielestä lisätyötä tulee seurantajärjestelmän ylläpitämiseen ja lausuntojen ajantasaiseen myöntämiseen. Uusien työllistämisalueiden keinovalikoima supistuu työnhakijoiden työllistymisen tukemisessa. Isoja työnhakijoihin vaikuttavia muutoksia tulee niin nopealla tahdilla, että edellisen muutoksen vaikutuksia ei ehditä arvioida ja pidemmän aikataulun suunnitelmia ei pystytä laatimaan. Kelalle voi lisätä työpaineita ja työntekijätarvetta, samoin hyvinvointialueilla sote-palveluissa.

Lausuttavaa muista vaikutuksista (ml. vaikutukset yrityksiin ja muihin työnantajiin)?

Ylitornion kunnan mielestä kausiluonteisten työsuhteiden houkuttelevuus voi laskea nykyisestään. Matalapalkkaisen ja lyhytkestoisen työn vastaanottaminen, mikäli se edellyttää muuttoa paikkakunnalta toiselle houkuttelevuus laskee, koska pendelöinnistä johtuvat kustannukset voivat nousta korkeammiksi kuin jäädä omalle paikkakunnalle esim. peruspäivärahalla. Monilla pienillä työnantajilla ei ole varaa palkata työntekijöitä kuin palkkatuen turvin ja mikäli työntekijä ei pitkällä tähtäimellä hyödy määräaikaisesta palkkatukityöstä, tämä vaikeuttaa yritysten rekrytointeja.

Lausuttavaa siitä miten muutosten vaikutuksia voitaisiin seurata ja arvioida jälkikäteen?

Ylitornion kunnan mielestä ihmisten tulotasoon ja työllistymisen etuuksiin vaikuttavien muutosten osalta olisi hyvä katsoa mitä vaikutuksia edellisestä muutoksesta on tullut esim. kesällä 2023 voimaantullut palkkatukiudistus.

Lausuttavaa voimaantulosta ja siirtymäsäännöksestä?

Ylitornion kunnan mielestä esityksessä oleviin muutoksiin tulisi palata vasta sen jälkeen, kun iso TE24-uudistus on saatu toteutettua, jolloin pystyttäisiin arvioimaan ensin ison rakennemuutoksen vaikutukset ja tarpeet. Nyt valmistellaan työllisyysalueita ja palveluiden järjestämistä. Nämä muutokset vaikuttavat myös ko. suunnitteluun.

Muuta lausuttavaa esityksestä?

Ylitornion kunnan mielestä esityksessä olevat muutokset vaikuttavat eniten heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden tilanteeseen ja pienten paikkakuntien työllistymishaasteisiin.

Esityksessä muutetaan lainsäädäntöä tiettyjen työttömyysturvalain pykälien osalta, jotka yksittäin arvioituina eivät näytä suurilta, mutta jo tehtyjen tai suunnitteilla olevien etuuksien leikkausten yhteisvaikutus osuu näihin samoihin työttömiin työnhakijoihin. Huomioiden muut työttömiin kohdistuvat leikkaukset vaikutukset kasvavat huomattavasti suuremmiksi yksittäisille työnhakijoille ja etenkin perheille.

Kohdennettu kysymys TE-toimistoille ja työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana oleville kunnille: Mikä on tilastotietoihin tai arvioon perustuva käsityksenne muutoksen taloudellisista ja muista vaikutuksista, jos palkkatuettu työ kerryttäisi kokonaisuudessaan työssäolovelvoitetta ja koulutusta vailla oleville nuorille asetettua seuraamusta?

-

Miikki Anneli
Ylitornion kunta - Ylitornion kunnanhallitus